

Мариана Тинчева-Еклесия

Посока към бъдещето

Година-две след 1989 г., когато миряните се престашиха да се черкуват, в медиите се откри дискусия: на какъв език е по-добре да се извършва богослужението – на съвременен български или на църковнославянски? Важността на темата отстъпи място пред „сензацията“ на разкола в българския синод и не се стигна до крайно решение.

Мотивите на епископата за запазване на църковнославянския език са няколко: 1. Че свещеникът трябва да разговаря с Бога на сакраментален език, различен от сквернословния, с който си служим в делника. 2. Че църковнославянският език е залог за най-чисто, неизменяемо православие. 3. Че богослужебният чин от книги е обемен и не може да се преведе в следващите няколко години. 4. Че църковнославянският език е мелодичен, поетичен, проникнат от църковна мистика и по никакъв начин не трябва да се заменя с говоримия български език.

Срещу тези съображения застава много по-голяма и основателна поредица от аргументи. Преди дванадесет века братята Св. Кирил и Методий оспорват с мъдрост, разум и воля схващането, че словото Божие е добре да се проповядва само на трите езика: латински, гръцки и еврейски. Добре знаем колко хули, упреци, гонения им е струвала тази тяхна мисия.

Въпреки това светителите се заели да създадат писменост за славянските племена, които имали потребност от вяра. Светите братя, прославяни и до днес, не само че създали такава писменост, но с равноапостолско усърдие се заели да я разпространяват. Библията била преведена и така още в първите години от въвеждането на християнството по нашите земи мощен дух на побратимяване въздигнал културата сред славяни и прабългари...

Във вековете след окончателното приключване на библейския сборник всички езици получили своето естествено развитие. В европейските страни библейският текст периодично се редактира на по-съвременен стил, с което не се отнема или променя автентичният текст. Българският език също се развива и променя. Ако беше грях да разговаряме с Бога на роден език, то и Библията не би трябвало да се превежда на съвременни езици. А как ще я разбират хората?

Още преди Освобождението на България Американското библейско дружество заедно с Британското и чуждестранното библейско дружество си поставили за цел да преведат, да разпространяват Библията сред християните в границите на Османската империя. Християнски страни извън империята превеждали на матерен, разбираем език за всички християни, които искали да съхранят корените на

традиционното си изповедание. Така след продължителния подвиг на организатори, на боговдъхновени преводачи, стилисти, издатели днес Библията у нас може да се чете от вярващите не на църковнославянски, а на съвременен български!

Още при основаването на Българската православна църква (870 г.) духовенството у нас се бори за независимост. Един от основните мотиви за отделяне от гръцката схизма е, че гръцките владици говорят по време на богослужение на гръцки език и народът не разбира словото им. Този спор е продължавал векове, докато Българската православна църква получи пълна независимост.

След многовековни спорове около триезичната догма на Втория ватикански събор (1960–1965 г.) Католическата църква съзря необходимостта от това – словото Божие да се благовести във всяка страна на роден език, а не на латински, както беше до този момент. И това с една цел – да могат всички хора да разбират най-лесно, безпрепятствено и бързо смисъла на Евангелието.

Днес църковнославянският поради своята сложна фонетика и граматика не може да подскаже на съвременния човек за какво става дума в текста на молитвата или култовото хваление, изпълнявано по време на служба. Неразбираем като смисъл, изповед, съдържание, той обезсилва възможността на словото да стигне до сърцата на хората в храма.

При една анкета с ученици от седем до петнадесет години през 1994 г. на въпроса защо не посещават православни храмове, децата отговориха, че не разбират нищо от богослужението. За богослови и духовенство стана ясно, че за възрастните свещенослужители този език е „по-лесен“, тъй като преди години са го изучавали в Семинарията и Духовната академия.

Почти веднага се зададе неудобният въпрос – кому е необходим църковнославянският в наши дни, ако никой не го разбира? Едва ли само заради православно богослужение той отново ще бъде изучаван в училищата и ще възвърне интереса към православия храм. Но преди да се получи отговор на дилемата, младите боготърсачи се отправиха към евангелски църкви, където благовестието се проповядва ясно, разбираемо, емоционално. Едва ли трябва да се сърдим на силните в словото Божие – по-добре е да се поучим от тях.

Като алтернативен отговор до 1999 г. българската телевизия и националното радио започнаха да излъчват празничните богослужби с превод и тълкуване на символиката. Преиздадена беше на български Светата литургия в самостоятелен текстов сборник. Но в храмовете

почти не се срещаха миряни с книжка, която да превежда текста на службата. Хората влизат, за да запалят свещ, да отправят своя молитва – и излизат...

На страниците на вестници се чуваха отзиви, че свещенослужителите извършват тайнствата на църковнославянски, с което вярващите остават „извън“ съдържанието на отправените за тях молитви. Въпреки това някои духовници предпочитаха и продължаваха да четат от Трєбника на църковнославянски, сякаш смисълът на изговореното от тях трябва да се запази в тайна.

Сам Спасителят е казал на апостолите: „Идете, научете всички народи...“ По какъв начин може да бъде разпространено благовестието, ако го обявяваме със съзнание, че християнинът получава респект към словото, ако не вниква в него?

Високата претенциозност не обслужва делничния живот на човека, който иска да оцелее физически и духовно. В последните 18 години православните храмове из българските земи станаха повече, а старинните светини – по-благоепни. Но станаха ли повече православните християни? Родители и деца станаха ли по-нравствени и духовни?... Разбира се, че нашата Православна църква няма вина за общата деградация в духа и морала на новото време. Този процес е част от обща, световна политика. Но ако искаме да запазим националната си идентичност в голямото православно семейство, трябва да мислим с гордост не само за наследство-то ни от миналото.

Посоката е към бъдещето... Който реши да стане монах и да разговаря с Бога на църковнославянски, би могъл да прави това безпрепятствено и свободно. Но в градските храмове и най-посещавани манастири се полага от сърце и задължение ясна родна реч.

През 2006 г. по време на православен детски лагер в планината по-молихме семинаристи от Софийската духовна семинария да кажат наизуст няколко молитви. На български език момчетата знаеха само „Отче наш“ – всички други текстове бяха запаметени на църковнославянски. Кого ще обслужват тези бъдещи Божии служители – храма като дом за молитва или надлежната човешка потребност от вяра? Близо двадесет години след осъзнатата необходимост от реформа текстът на богослужебните книги, молитвеници, требници, иконни надписи продължава да се издава и на църковнославянски. В това няма нищо лошо, ако някой свещенослужител не реши, че предпочита да извърши тайнство или да чете молитви на свещения църковнославянски, който е неразбираем за съвременния българин.

* * *

В интервю пред в. „Телеграф“, 21 януари 2008 г., проф. Иван Желев, директор на Дирекция „Вероизповедания“ на МС, отговаря на въпрос: „Каква е статистиката от последното преброяване на вярващите в страната? Има ли изменения?“

– Да, но тези проучвания не са напълно адекватни. Например се оказва, че около 86% от българите са православни, но църковници го опровергават. По техни данни хората, които са кръстени, са много по-малко. При такова преброяване обикновено хората отговарят, че са източноправославни, защото техните родители, баби и дядовци са такива. Но те не са практикуващи вярващи. И такива хора след време лесно се ориентират към друго изповедание или религиозно движение.

Второто по численост вероизповедание у нас е мюсюлманското. След него се нареждат протестантските движения, като при тях имаме увеличение на броя на последователите през последните години.

Коментарът към отговора на проф. Желев би могъл да е обширен. Вярата на българите, определили себе си като православни, е неясна, непълна, неудовлетворителна. Те не познават смисъла и дълбочината на църковните тайнства, а често пристъпват към тях формално – за да пази Бог семейството. Традициите са познати, възстановени са по родова линия чрез баба и дядо, чрез родители или близки. На големи християнски празници в храма се палят свещи, оставят се благодарствени приноси, ала в повечето случаи миряните не познават смисъла на вярата, която биха могли да получат от живото слово.

Това е истината. Не за нейно осъждане, а за поучение наше.

КРАЙ

© 2009 Мариана Тинчева-Еклесия

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11475>]